

1-1-1980

รายงานการวิจัยเรื่องการใช้ยาของชุมชน

สำลี พรชัย

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/tjps>

Part of the [Pharmacology Commons](#)

Recommended Citation

พรชัย, สำลี (1980) "รายงานการวิจัยเรื่องการใช้ยาของชุมชน," *The Thai Journal of Pharmaceutical Sciences*: Vol. 5: Iss. 1, Article 7.

DOI: <https://doi.org/10.56808/3027-7922.1693>

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/tjps/vol5/iss1/7>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in The Thai Journal of Pharmaceutical Sciences by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

65017 น.ค.ป.ป.

ปกิณก: 174

BROAD SPECTRUM

รายงานการวิจัยเรื่องการใช้ยาของชุมชน*

ลำลี, พรเพ็ญ, สุนทร, สุรินทร์, คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประชากรที่ศึกษา คือกลุ่มประชาชนที่เป็นหัวหน้าครอบครัว หรือคู่สมรสหรือผู้บรรลุนิติภาวะของอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี นอกเขตเทศบาลระหว่าง 27 เมษายน - 25 กรกฎาคม 2519 โดยเลือกประชากรหนึ่งคนจากหนึ่งหลังคาเรือน ได้ 236 หลังคาเรือน (จาก 793 หลังคาเรือน) เฉลี่ยมีผู้อยู่อาศัยหลังคาเรือนละ 6 คน มีอาชีพทำไร่ ร้อยละ 47.9 ทำนา ร้อยละ 30.5 รับจ้างค่าแรงเป็นรายวัน ร้อยละ 9.7 อื่น ๆ ร้อยละ 11.5 รายได้เฉลี่ย 2,924 บาท/คน/ปี การศึกษาระดับประถมต้นร้อยละ 71.6 สูงกว่าป. 5 ร้อยละ 3.8 เรียนจากวัด ร้อยละ 5.1 ไม่เคยเรียน ร้อยละ 19.5 มีความสามารถอ่านเขียนภาษาไทยได้ ร้อยละ 73.3 อ่านได้อย่างเดียว ร้อยละ 2.1 อ่านเขียนไม่ได้ ร้อยละ 24.2 ประชากรที่ศึกษามีลักษณะที่

ต้องรับผิดชอบต่อการ ประกอบ อาชีพ เสียงคูครอบครัว และเป็นผู้แก้ปัญหาเมื่อตนเองหรือคนในครอบครัวเจ็บป่วย

มีสถานบริการทางสาธารณสุขที่ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนนี้ไป ใช้บริการรวม 83 แห่ง ตั้งอยู่ในชุมชน 28 แห่ง (ของรัฐ 3 แห่ง ของเอกชน 25 แห่ง) และอยู่ในชุมชนใกล้เคียง 55 แห่ง (ของรัฐ 11 แห่ง ของเอกชน 44 แห่ง)

พฤติกรรมทั่วไปในการเลือกใช้สถานบริการทางสาธารณสุขของชุมชน เลือกใช้บริการเอกชนมากกว่าของรัฐเสมอ (อันดับแรกเลือกใช้ของเอกชน ร้อยละ 94.0 ของรัฐร้อยละ 5.4) จะไปใช้บริการของรัฐก็ต่อเมื่ออาการป่วยไม่หาย หรือรุนแรงยิ่งขึ้นเท่านั้น จ่ายค่ารักษาพยาบาลเฉลี่ย 201 บาท/คน/ปี (ร้อยละ 6.9 ของรายได้)

* ได้รับทุนอุดหนุนจากโครงการพัฒนาบริการอนามัยชุมชน ฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถานบริการทางสาธารณสุขที่ชุมชน
แห่งที่เคยใช้บริการมากที่สุดคือ ของรัฐ
ร้อยละ 13.1 จำแนกเป็นแพทย์ประจำตำบล
ร้อยละ 4.2 สำนักงานผดุงครรภ์และสถานี
อนามัยชั้นสอง ร้อยละ 1.7 ศูนย์การแพทย์
และอนามัย ร้อยละ 4.7 โรงพยาบาล ร้อยละ
2.5 ไปใช้ของเอกชน ร้อยละ 86.9 จำแนก
เป็นทานยาในบ้านหรือขอญาติ ร้อยละ 1.3
หมอกกลางบ้าน ร้อยละ 0.9 คลินิก ร้อยละ
2.5 อื่น ๆ (ตำานไสยศาสตร์) ร้อยละ 1.7
ร้านขายยาทุกรูปแบบ ร้อยละ 80.5 (ร้านชำ
26.3 ร้านขายยาทุกประเภท 54.2%) ส่วน
ใหญ่มีลักษณะการให้และรับบริการจากร้าน
ขายยา 2 แบบ คือ ปรึกษาอาการหรือ “ผู้ช่วย
ให้ร้านขายยารักษา” และบอกชื่อยาหรือ
“ผู้ช่วยรักษาตนเอง” โดยผู้ช่วยมิได้รับคำ-
แนะนำและเหตุผลที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ยา
สูงถึงร้อยละ 82.4 ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญประ-
การหนึ่งของการใช้ยาผิด การติดยาหรือคือ
ยาเนื่องจากการใช้ยาอย่างเสรี

เทคนิคในการใช้ยาวิธีต่าง ๆ ส่วนใหญ่
ไม่ถูกต้องทั้งสิ้น เช่น ยาเกิน “ก่อนอาหาร
ไม่ถูกต้องร้อยละ 92 “พร้อมอาหาร” (ยาแก้
ปวด-ลดไข้) ผิดเทคนิค ร้อยละ 69 และ
“ระหว่างมือ” ใช้ไม่ถูกเวลา และไม่เคี้ยว
ร้อยละ 65.0 และ 45.9 ตามลำดับ สำหรับ
ยาน้ำ มีการทวงยาโดยภาชนะที่ผิดมาตรฐาน
58 ● ไทยเกษตรสาร ปีที่ 5 เล่มที่ 1

ทำให้ได้รับยาเกินขนาดหรือไม่ถึงขนาดที่จะ
รักษา กรณีของยาฉีด ซึ่งเป็นยาที่ใช้มากใน
ชุมชน เทคนิคในการทำความสะอาดเข็ม
และกระบอกฉีดไม่สะอาดพอ ร้อยละ 64.0
ทั้งนี้เพราะผู้ให้บริการ ฉีด ยา ส่วนใหญ่ เป็น
หมอกกลางบ้าน ญาติ เพื่อนบ้าน หรือฉีด
เอง ส่วนยาเหน็บ ซึ่งแม้จะมีผู้ใช้น้อย
แต่การใช้ก็ยังผิดเทคนิคถึงร้อยละ 46.6

สำหรับอาการป่วยในรอบปีที่ผ่านมา
กลุ่มที่พบมากที่สุดคือ ปวดหัว เป็นไข้
ปวดเมื่อย ปวดตามตัว ตามด้วยกลุ่มไข้หวัด
ไข้หวัดใหญ่ คอเจ็บ ไอ และอ่อนเพลีย
กินไม่ได้ นอนไม่หลับ นอกจากนี้ยังพบ
วัณโรคและ ไข้เลือดออก เกือบทุก หมู่บ้าน
ส่วนมาเลเรียพบทุกหมู่บ้านโดยไปติด มา จาก
ถิ่นอื่น

การปฏิบัติตัวของ ประชากร ใน ชุม ชน
สำหรับอาการป่วยที่เกิดขึ้นในรอบปีที่ผ่านมา
มีผู้ไม่รักษาร้อยละ 10.8 (เพราะไม่มีเงินและ
อาการไม่หนัก) ทำการรักษา ร้อยละ 39.2
โดยไปรักษาที่ร้านขายยาทุกรูปแบบมากที่สุด
(73.1%) ผลมักทุเลาหรือหายเฉพาะอาการ
ป่วยครั้งสุดท้ายในรอบปีที่ผ่านมาที่ “ผู้ช่วย
ให้ร้านขายยารักษา” มักได้รับยาชุดมากิน
เป็นส่วนใหญ่ ได้ยาฉีดเป็นส่วนน้อย ส่วน
อาการที่ “ผู้ช่วยรักษาตนเอง” ด้วยการ
บอกชื่อยาที่ต้องการกับร้านขายยา ส่วนใหญ่

เป็นยาเกินโดยรู้ชื่อมาจากเพื่อนบ้านญาติ การ
โฆษณาทางวิทยุ และร้านขายยา

ชุมชนนี้มีความรู้เรื่องอาการผิดปกติหลัง
จากการใช้ยาก่อนข้างมาก โดยร้านขายยาแต่
ละประเภท ตลอดจนการจำหน่ายยานี้มีผู้
รื่องน้อยมาก (รู้เพียงแต่ว่าเจ้าของร้านทำได้
ทุกอย่าง)

ทัศนคติใน การ รักษา โรค ของ ชุม ชน
ชอบวิธีการนี้ดีมากที่สุด เพราะเห็นผล
รวดเร็ว โดยไม่ทราบอันตรายที่จะเกิดขึ้น
และชอบนำยาที่เคยรักษา อาการ บัวย หาย มา
แล้วครั้งหนึ่ง มารักษาอาการบัวยครั้งใหม่ที
คล้ายกัน โดยไม่คำนึงว่าผู้บัวยจะเป็นใคร
แต่มีส่วนน้อยที่คิดว่ายานั้น ใช้รักษาไม่ได้ผล
จำเป็นที่จะต้องลองใช้ยาใหม่ที่แรงกว่าเดิม

ความสัมพันธ์ของอาการบัวยและการใช้
ยาในชุมชนแห่งนี้ พบว่ามีอาการปวดหัว
เป็นไข้ ปวดเมื่อยตามตัวมากที่สุด มีการใช้
ยาแก้ปวดลดไข้มากที่สุด ทั้งในแง่เคยใช้
และกำลังใช้เป็นประจำ มีอาการผิดปกติ
หลังจากใช้ยากลุ่มนี้มากที่สุด เป็นยาที่เก็บไว้
ในบ้านมากที่สุด และได้มาจากร้านขายยา
โดยมิได้รับ คำ แนะนำ ที่ ถูก ต้อง มาก ที่ สุด
พร้อมทั้งยังมีการนำเอายาปฏิชีวนะมาใช้ผิด
ประเภท เป็นยาแก้ปวดลดไข้มากที่สุด

ความต้องการของชุมชนในการพัฒนา
ชีวิตครอบครัวและหมู่บ้าน มีความต้องการ
ทางเศรษฐกิจสูงสุดในแง่ การ ประ กั้น ราคา
ผลิตภัณฑ์ รองลงมาเป็นความต้องการทาง
สาธารณสุข เน้นหนักในแง่การรักษาพยาบาล
โดยไม่สนใจการป้องกันโรค.